

'AZMĪ DEDE DE PRIŠTINA, POÈTE DU XVI-ÈME SIÈCLE

I. Introduction

Il existe un très grand nombre de publications sur la littérature ottomane¹ des musulmans des régions yougoslaves.² Ces publications concernent principalement les auteurs de Bosnie-Herzégovine, et beaucoup plus rarement ceux du Kosovo et de la Macédoine. Nous n'avons pas à revenir ici sur les raisons de cette disparité, sujet qui a déjà été abordé ailleurs à plusieurs reprises. Disons simplement que notre intention est d'essayer de combler cette lacune, en publiant une série d'articles sur quelques auteurs, relativement peu connus, de ces régions.³

¹ Il s'agit évidemment de »l'époque ottomane«, comme cela s'entend en français, sans vouloir donner à ce terme le sens de »littérature turque ottomane«, comme certains ont tendance à le comprendre, à tort.

Cf par exemple Richard C. Clark, *Is ottoman literature Turkish literature?*, dans *Review of National Literatures*, 4/1, Jamaica, N. Y., 1973, p. 133—142.

² Cf. A. Popovic, *La littérature ottomane des musulmans yougoslaves. Essai de bibliographie raisonnée*, dans *Journal Asiatique*, CCLIX/3—4, 1971, p. 309—376.

³ Cette série d'articles est conçue comme un complément aux recherches effectuées dans le cadre d'une charge de conférences à l'École Pratique des Hautes Etudes, IVe Section, intitulée »Cultures musulma-

nes balkaniques«, et suivant le plan exposé dans l'article cité plus haut (cf. p. 324 ss.), en vue de la préparation d'un dictionnaire bio-bibliographique qui grouperait l'ensemble des auteurs en question. On trouvera, en attendant, dans l'*Annuaire EPHE IVe Section* (année scolaire 1975/76 et suivantes) des rapports détaillés sur les progrès de ces travaux.

Tous les auteurs étudiés dans ce séminaire peuvent être divisés en trois catégories:

a) Ceux sur lesquels on dispose de peu de renseignements. Dans ce cas, l'ensemble des données se trouve dans la notice consacrée à l'auteur en question, figurant dans un des *Rapports* cités.

b) Les auteurs qui ont laissé une oeuvre volumineuse et sur lesquels on dispose d'une documentation im-

Notre méthode de travail ne consistera pas à entreprendre une véritable analyse de l'oeuvre de chacun de ces auteurs pris séparément, mais à grouper de façon commode l'ensemble de la production littéraire existante des auteurs en question, ainsi que tous les renseignements dont on dispose sur eux. Cette série ne suivra pas un plan préétabli car l'ordre dans lequel ces écrivains seront présentés ne présente pas un intérêt particulier. Par conséquent le choix des auteurs sera fait suivant les circonstances du moment et nos possibilités.

Chaque article se composera de quatre parties: I. Introduction, II. Etat de la question, III. Sources, IV. Conclusion.

II. Etat de la question

'Azmi Dede de Priština est un poète mystique qui a écrit en turc. Les spécialistes de la littérature ottomane, déjà peu nombreux, ne lui ont consacré que quelques lignes:

a) J. von Hammer-Purgstall, *Geschichte der Osmanischen Dichtkunst bis aus unsere Zeit . . .*, Pesth, 1836—38, t. II, p. 467—468 (n° DLXXIX), écrit:

»Asmi, d. i. der Etwas im Vorsatz Habende. Der jüngere Bruder des Dichters Lewhi und des Reis'Efendi Nuhi, sonst Mustafa genannt, aus Pirischtina. Als Sultan Mohammed, der Sohn Suleiman's, in die Statthalterschaft zog, war Nuhi sein Reis Efendi und Asmi sein Küchenschreiber. Nach Mohammed's Tode war er einige Zeit lang bey der Kammer angestellt, zog sich dann später zurück und lebte unter dem Schutze Mustafapascha's (des Belagerers von Malta).

Brenn'in des Liebchens Busen
Daß bis zum jüngsten Tage
Mahler! wenn dir frey zu
mahlen
Stell' zum Vorgrund
des Gemähltes

Heisse Sehnsuchtsmaale ein,
Leuchte dieser Lampe Schein!
Es vielleicht dir fallet ein,
Die Cypressen⁽¹⁾ auf in
Reih'n⁽²⁾.

(¹) »Chakris ejlemege serw budaghün jakasin« ist ein unübersetzbares Wort: zerbröseln die Cypressenäste zu Staub. »Chakris«,

portante, nécessitant des travaux qui déborderaient largement le cadre d'un article: monographies, diplômes, thèses. Dans ce cas, la notice correspondante contient l'essentiel des données bio-bibliographiques, ainsi qu'une liste complète des sources.

c) Une catégorie intermédiaire, concernant un certain nombre d'auteurs qui peuvent être présentés dans le cadre d'un article.

Ce sont les auteurs de cette catégorie qui feront l'objet des publications envisagées.

d. i. Staubgertefel ist, wie der Commentator Mudschib in meinem Kinalisade lehrt, eine Art Mahleren, vielleicht Pastel.

(²) Kinalisade, Ghālib«. ⁴

b) S. N. Ergun, *Türk şairleri*, Istanbul, Bozkurt Matbaası, 3 vols., 1936—1945, t. II, p. 649—651.

Selon son habitude S. N. Ergun ne fait que citer les sources dont il dispose, à savoir: 'Aşık Çelebi, Hasan Çelebi (Kināli-Zāde) et Esrār Dede. (Voir chapitre III: Les sources).

Toutefois, S. N. Ergun termine sa notice en disant:

»Bazı mecmualarda Azmi mahlâslı manzumelere tesadüf ediliyor. Fakat bunların Priştineli Azmi'ye âid olup olmadığının kat'î olarak söyleyemeyiz«.

c) H. Kaleşi, *Književnici sa Kosova koji su pisali na orijentalnim jezicima*, in: *Kosovo nekad i danas*, Beograd, Borba . . ., 1973, p. 387:

»U delu *Semâhâne-i Edeb* u kome su date biografije pesnika-mističara, pominje se *Azmi Dede* iz Prištine. Nažalost, podaci o njemu vrlo su oskudni, čak se ne navodi ni kada je živeo, ali se ističe da su i njegova dva brata *Levhi* i *Nuhi* takođe bili pesnici. U ovom izvoru navodi se da je i *Azmi Dede* bio u pisarskoj službi, ali je 'napustio ovozemaljske brige i postao derviš mevlevija'. Neki primeri iz njegove poezije, koje nalazimo u ovom izvoru, pokazuju da je bio vrlo talentovan.«

III. Sources

a) 'Aşık Çelebi, *Tezkire*⁵

»Azmi: Mustafa nâm Sürmeli kadın dimekle ma'rûf bir serv-i sîm endâm idi. Mevlidi Priştine'dir. *Nûhî* ve *Levhî*'nin birâderidir ki ikisi ile yerlü yerinde mastûr olmuştur. Nûhî

⁴ Il ne s'agit pas bien entendu de Ghālib Dede mais d'Esrār Dede (mort en 1211/1796). Cf. p. ex. F. Bamberger, *Die Geschichtsschreiber der Osmanen und ihre Werke*, Leipzig, Harrassowitz, 1927, p. 320, l. 5—6; A. S. Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi*, I cilt, Ankara, TTK, 1973, p. 348—352; etc.

Quant aux vers cités, ils ne figurent pas chez Esrār Dede (comme nous le verrons plus loin) mais chez 'Aşık Çelebi et chez Kināli Zāde.

⁵ Le texte qui suit est celui de S. N. Ergun (op. cit., t. II, p. 649—

650). Nous l'avons collationné avec le passage correspondant dans l'édition de G. M. Meredith-Owens, 'Aşık Çelebi, *Meş'ar aş-şu'arā or tezkere of 'Aşık Çelebi*, Edited in facsimile from the manuscript Or. 6434 in the British Museum with introduction and variants from the Istanbul and Upsala manuscripts, London, Luzac, 1971 (= E. J. W. Gibb Memorial Series, N. S., 24), p. 173b—174b (cf. le fac similé ci-joint). Les variantes sont signalées dans les notes.

dîvan kâtibi ve bu şâgirdi idi. Şehzâde Sultan Mehemmed merhûm Mağnisa'ya sancağa çıktıkta Nûhî reisülküttâb ve Azmi kâtib-i matbah oldu. Çünkü şehzâdenin kemâli zevâle irdi. Kul-ları İstanbul'a geldi. Azmi'nin ol vakıt çehresi ak ve berrâk eğninde siyah câme ve başında siyah kuşak Gûyâ tal'ati husûftan müncelî olmuş mâh-ı dü hefte. Yâhud siyâh gülâfda belür âyine-i nihüfte. Yâhud giceyle açılmış gül-i sepîd-i nâşüküfte. Kendi karalarla zulmette âb-ı hayvan. Yâhud şeb-i târ içinde şem'-i fûrûzan, ya siyâh kın içinde tîg-ı dirahşân idi. Ki hatîb kılıcı gibi yalabır görenin cânı mahi-i⁶ tapîde gibi talabır idi. Kâtib yazmak münâsib iken yanıldılar yazma-dılar⁷ bölüğe yazdılar. Ba'de dümâğ-ı cânına büyü-i üns vâsıl oldu. Bir kaç akçe tekaüd akçesiyle kanâat eyledi. Güzîn-i âlem-i vezâret nigîn-i hâtem-i sadâret Mustafa Paşa ki evvelâ nesebde nebîre-i Seyfullah ve sülâle-i memdûh-ı Dayfullahtır. Yâ'ni ferzend halef-i terîn-i انا البطل الخديد⁸ قابل⁹ Ahter-i çerh-i berîn-i Hâlid-ibn-ül-Velîd'dir.⁹ Menâkıb-ı zâtı mekârim-i ahlâ-kın mazmûnu ve¹⁰ mehâsin-i sıfâtı nu'ût-i celilenin meâl nü-mûnu Evvelâ şecâatte tekâpû-yi rahşından zerde-i rûz her seher şafaktan kanlar kaşanur ve sehâvette gencîneler külüng-i bezli hayâsından yerden yere geçüp tılısımlardan yılanlar kuşanur. Aks-i senâbik mevâkibi sadr-i semâ-i gazâda gurre-i garrâ ile tâbek-an-na'l ve her¹¹ vâdî seylâb-ı hûn-i küşte-i¹² kahrından kân-ı lâ'l. Gürz-ü gûpâl-i satevâtı sademâtından feleklerin başı döner. Cısm-i adûda tîr-i siyâh per değildir. Belki zâg-ı eceldir ki henûz tîri dokununca leşine kuzgunlar konar. Havfından Rüstemler gar-ı kabirde sinup yatmışlar ve ervâh-ı şühedâ-i ashâb bunun dev-i adliyle hayât-ı tâze bulup câna can katmışlardır. Adalette hod uşşâk-ı telhgâma leb-i dilberden dâdın ve¹³ pervânenin şem'den ve bülbülün gülden murâdın alıverir.¹⁴ Ol şâhbâz-ı saydgâh-ı adâletin eyyâmında

⁶ Ms. London, p. 173b, l. 24. on

lit: ماء

⁷ Ms. London, p. 173b, l. 25. on

lit: یازدیگر

⁸ Ms. London, p. 174a, l. 3. on

lit: قابل انا البطل الخديد

(avec une tache au dessus du h)

⁹ Ms. London, p. 174a, l. 3. on

lit: خالد ابن وليد در

¹⁰ Ms. London, p. 174a, l. 4: entre *mazmûnu* et *mehâsin-i* manque le *ve*.

¹¹ Ms. London, p. 174a, l. 7. on

lit: دهر

¹² Ms. London, p. 174a, l. 7. on

lit: کشته تیغ

¹³ Ms. London, p. 174a, l. 11: à la

place de *ve* on lit: اليوبروب

¹⁴ Ms. London, p. 174a, l. 12. on

lit: اليوبروب

kebk şâhinin perr ü bâlîn¹⁵ ve berre çirm-i gürkden¹⁶ pöstîn itmîştir Deryâda neheng nehyinden suyu dalup¹⁷ içer. Sahrâda cûylar¹⁸ sine sine gezer. Gazâl nat'-i pelengine sanup sine-i bebrde hâb¹⁹ ider. Ukab kalb-i mürğü cezb için minkarın kullâb ider. Gamze-i nâz göze görünmeğe havfindan gûşe-i çşmden²⁰ düzdâne nazar ve²¹ müje-i tannâz âşîkâre esleme-yüp²² gönüllere uğrulayın güzer ider.²³ Buhâr-ı mey başa çıktığıyçün devrinde dîv sıfat şîşe-i surâhîde habs-i Süley-mânî'dir. Nağme hevâyî olup ne kıldan çalarlarsa ana uydu-ğiyçün ne yerde ve ne göktedir sergerdânıdır. Semâhatte hod ebr-i seccâc (نجاج) dest-i dür nisârından hayâ eyler. Bahr-i mev-vâc-ı kef-i deryâbârî²⁴ reşginden göm gök dere batar. Gonca gül gibi anın eli açıklığın görüp teng dil ve derhem ve²⁵ zülf-i dilber bûy-i lûtfundan şemme duyalı²⁶ âteş-i ruhsâr üzre pür piç ü ham olur. Pençe-i zerfeşânî²⁷ yanında mihrin eli ditrer Ol gündüz zer nisâr olursa bu pertev-i ihsân ile niçe fukarânın şebîn rûz eyler. Şâhların levendi ve levendlerin şâh mânendi-dir *Beyit limuharririhî*:²⁸

Şâhlik dervîşlik esrârının âgâhıdır
Şâhlar dervîşi vü dervîş-i diller şâhıdır

¹⁵ Ms. London, p. 174a, l. 12. on
trouve avant ve اتشدر

¹⁶ Ms. London, p. 174a, l. 13: cf. la variante de la page 27 (corr., following A, E, J, P and S, to

(و بره چرم کرکدن)

¹⁷ Ms. London, p. 174a, l. 13. on
lit: طالب

¹⁸ Ms. London, p. 174a, l. 14. on
lit: صولر cf. cependant la variante de la p. 27 (جويلر) également, dans les mss. E, S).

¹⁹ Ms. London, p. 174a, l. 14. on
lit: برده خواب

²⁰ Ms. London, p. 174 a, l. 15. on
lit: چشمندن

²¹ Ms. London, p. 174a, l. 16. à la place de ve on lit: ايدر

²² Ms. London, p. 174, l. 16. on
lit: اشلميوب

²³ Ms. London, p. 174a, l. 16. on
lit: ايلر

²⁴ Ms. London, p. 174a, l. 19: manque *kef-i deryâbârî*. Cf. également *Correction et variantes* (p. 27):

»After محموتاج E, F, K ins کف در یاباری. In S, however, this is in serted in a different hand. Perhaps در بار is the correct reading here.»

²⁵ Ms. London, p. 174a, l. 20, à la place de ve on lit: اولور

²⁶ Ms. London, p. 174a, l. 20. on
lit: طویلی

²⁷ Ms. London, p. 174a, l. 21. on
lit: زرنشانی

²⁸ Ms. London, p. 174a, l. 22—23: le vers en question manque.

Heman aybı budur ki zamâne tâbî' olmayup harif-i ehl-i şan ve mürebbi-i ehl-i irfandır. Ma'rifetin ve ehlinin kadir-şinâsı ve merdüm ü merdümzâdelerin nevâzende ve pür sipâsıdır. Azmî tâ ölünce²⁹ anın sâye-i devletinde istirahat ve âkıbet³⁰ rihlet eyledi *Şiir*.³¹

Sûz-i dildendir nigârâ tende dâğ efrûhte
Dâğ ile bir tekyedir sînem çerâğ efrûhte
Dün gice nâgeh tecellî eyledi ol âftâb
Pertev-i nûrundan oldı deşt ü dağ efrûhte
— Velehu —

Dilberin³² sînede kim³³ şevk ile dâğın yakasın
Tâ kıyâmet yine bir aşk çerâğın yakasın
Ey musavvir kad-i dildârı idersen tasvîr
Hâk rîz eylemeğe serv budâğın yakasın»

b) Hasan Çelebi (Kînâli Zâde), *Tezkire*³⁴

Hasan Çelebi tezkiresinde şu malûmat kayıtlıdır:

»Azmî: Nâmı Mustafa'dır. *Levhî* ve *Nûhî*'nin birâder-i^{34a}

kihteridir. Cümlesinin vücûd-i maârif³⁵ siriştine mahal ve makam^{35a} kasaba-i Priştine'dendir. Merhum Şehzade Sultan Mehmed alem misâl keşîde kadd-i serâmed olup sancağa çıktıkta³⁶ Nûhî reisülküttâbı ve Azmî matbah kâtibi olmuşidi. Ol şehriyâr-ı huçeste vücûd âzim-i dâr-ül-hu'ûd oldukça ki erkân-ı devleti kâkül-i sîmberan gibi târ ü mâr ve misâl-i

²⁹ Ms. London, p. 174a, l. 24. on lit simplement: »Azmi ölünce«.

³⁰ Ms. London, p. 174a, l. 25: après *âkıbet*, on lit:

انوك ظلّ حمايتند

³¹ Ms. London, p. 174a, l. 25. on

lit: شعر او

³² Ms. London, p. 174b, l. 3. on

lit: وله دلبرك

³³ Ms. London, p. 174b, l. 3. à la

place de *kim* on lit: كى

³⁴ Le texte qui suit est celui de S. N. Ergun (*op. cit.*, t. II, p. 650). Nous l'avons collationné avec les passages correspondants dans les manuscrits de la Bibliothèque Nationale de Paris, Schefer, *Suppl. turc 1145*, f° 161v., et *Suppl. turc 1167*, f° 286v.—287r. (Cf. les fac-si-

milés ci-joints). Les variantes sont signalées dans les notes. Disons au passage qu'il existe un grand nombre de manuscrits de l'ouvrage de Hasan Çelebi, qui nous sont tous restés inaccessibles. On en trouvera la liste chez F. Babinger, *op. cit.*, p. 140, et chez A. S. Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi*, I cilt, Ankara, TTK, 1973, p. 286.

^{34a} Ms. BN. *Suppl. turc 1167*, f° 286v., l. 2. (de la notice) on lit:

نوحى برادر

³⁵ Ms. BN. *Suppl. turc 1145*, f^o

161v., l. 1. on lit: معارى

^{35a} Ms. BN. *Suppl. turc 1167*, f° 286v., l. 3. d'en bas, après *makam* suit un mot illisible.

³⁶ Ms. BN. *Suppl. turc 1145*, f° 161v., l. 2. on lit: چقىر (?) (mot peu lisible).

evrâk-ı hazan³⁷ perîşân-ı rûzgâr olmuş idi. Mezbûr dahi der-i devlete gelüp defter-i huddâm-ı sūdde-i sidre ihtirâma geçmiş idi. Ba'dehu dimâg-ı cânına³⁸ bûy-i üns ve³⁹ uzlet ve dil-i bigillîne âlem-i kudsdan nüvid-i⁴⁰ ferâgat yetişüp⁴¹ tekaüd akçesi ile kanâat idüp güzîn-i âlem i emâret niğîn-i hâtem-i vezâret Mustafa Paşa-yi İsfendiyârî sâyesinde tâb-ı âftâb-ı havâdis-i eyyâmdan istirahat eylemişidi. Ve ol hâlette cenâb ı Rabb ı^{41a} üzzete rihlete azmi tasmîm idüp cânını Rabb-i kerîme teslîm eyledi. Sebîke-i eş'ârı çendan hâlis ve zamîm^{41b} ve⁴² şâhid-i âsârî hüsn-i melâhatle vesîm eylemiştir.^{42a} Bu eş'âr anın güftârındandır.⁴³

Dilberin sînedeki şevk ile dâğın yakasın⁴⁴
Tâ kıyâmet yine bir aşk çerâğın yakasın⁴⁵
Ey musavvir kad-i dildârı idersen tasvîr
Hâk-i rîz eylemeğe şerv budağın yakasın»

c) Esrâr Dede, *Tezkire-i şuarâ-i mevleviyye*⁴⁶

Esrar Dede tezkiresinde ise şu 'kayıd'lar vardır:

»Dervîş Azmî: Nâm ı nâmîleri Mustafa olup Piriştine kasabasından serzede ve *Levhî* ve *Nûhî* nâm şâirlerin birâderleridir. Bir zaman der-i devlette ba'z-ı kitâbet hidmetinde müstahdem olup meşreb-i âlîlerinde âsâr-ı fenâ zâhir⁴⁷ olmağla âhır-ul-emr terk-i gavâil-i dühûr ve dâire-i Mevleviyyede

³⁷ *Op. cit.*, l. 4. le mot *hazan* manque.

³⁸ *Op. cit.*, l. 5. on lit: دماغ حاشه

³⁹ *Op. cit.*, l. 5. »ve« manque.

⁴⁰ *Op. cit.*, l. 6. mot illisible.

⁴¹ *Op. cit.*, l. 6. et dans *Suppl. turc 1167*, f° 287r., l. 8. on lit:

ايريشوب

^{41a} Ms. BN. *Suppl. turc 1167*, f° 287 r., l. 12. tout le passage »izzete rihlete azmi tasmîm idüp cânını Rabb-i« manque.

^{41b} *Op. cit.*, l. 13. on lit: صميم

⁴² Ms. BN. *Suppl. turc 1145*, f° 161v. l. 9. on lit: ضم شاهد (?) sans »ve«.

^{42a} Ms. BN. *Suppl. turc 1167*, f° 287r., l. 14. à la place de *eylemiştir* on lit: اولمشدر

⁴³ Ms. BN. *Suppl. turc 1145*, f° 161v., l. 9. on lit simplement:

بوشعر انكدر

⁴⁴ *Op. cit.*, l. 10. on lit à deux reprises يقين (!!).

⁴⁵ Cf. la note précédente.

⁴⁶ Le texte qui suit est celui de S. N. Ergun (*op. cit.*, t. II, p. 650—651). Nous l'avons collationné avec les passages correspondants dans le manuscrit de Vienne d'Esrâr Dede (Österreichische Nationalbibliothek, Codex Vindobonensis Palatinus MXT 32 Flügel, 1257/, f° 118v.—119v., dorénavant: *Vienne*), ainsi que dans celui de Paris (Bibl. Nat. *Suppl. turc 1090*, f° 104r.—105r., dorénavant *Paris*). (Cf. les fac-similés ci-joints).

⁴⁷ *Vienne*, f° 118v. l. 4—5, et *Paris* f° 104r. l. 3, manque le mot *zâhir*.

vâsıl-ı füyûz ü sürûr ve sâye-i külâh-ı saâdet-i destgâh-ı Mevlevîde çâr balış nişîn-i erike-i uzlet ve huzûr olmuşlardır. *Hasan Çelebi* der ki Şehzâde Sultan Mehmed sancağa çıktıkta⁴⁸ birâderi Nûhî Bey⁴⁹ refsûlküttâbı ve Azmi matbah kâtibi olmuş idi. Ol şehzâde-i huçeste vücûd âzim-i dâr-ül-hulûd oldukça mezbûr İstanbul'a gelüp defterdâr-ı huddâm-ı sütte-i sidre ihtirâma geçmişti. Ba'dehu dimâğ-ı cânına bûy-i üns ve uzlet yetişüp tekaüd akçesiyle kanâat eyledi diyüp şi'r ü inşâsını medheylemiş. Fakîr eş'âr-ı ârifânelerinden bir terci'-i bend-i mevleviyânelerine⁵⁰ destres oldum:

— Terci'-i bend —

Dinle diyem derdile bir kaç makal
Pûte-i aşk içre tenim oldı kal
Döne döne mûrg-i dil oldı kebâb
Kalmadı sûz ile yanup perr ü bâl

Kalmış idi tende heman bir ramak
Buldı yine aşkile bir pâre hâl
Gamlar ile mûya dönüp cism-i zâr
Nâle ile oldı bu ten hemçü nâl
Nokta döküp reml urursam eğer
Hâne-i âteşte düşer bana fâl

آه من العشق وحالاته
احرق قلبي بحراراته

Zerresi aşkın kime kılsa eser
Mîhr sıfat anı ider derbeder
Ehl-i vekar olsa misâl-i cîbâl
Hâke salup eyleye zîr ü zeber
Bağladılar⁵¹ böyle tılısmın iyan
Kim ki ayak basa virür cân ü ser
Sôfi ne tan bilmeye keyfiyyetin
Anlayamaz⁵² mertebe-i aşkı har

⁴⁸ Vienne, f° 118v. l. 8. on lit:

چقر دقده

⁴⁹ Vienne, f° 118v. l. 8. et Paris f° 104r. l. 6. le mot *Bey* manque.

⁵⁰ Paris f° 104v. l. 3, on ne lit

que: مولويانه

⁵¹ Vienne f° 119r., l. 3. on lit:

بغله لر, et Paris f° 104v. l. 14. pour-rait être lu: بغلد لر (?).

⁵² Vienne f° 119r. l. 4, et Paris f° 104v. l. 15. on lit: اكلمز

Aşk oduna duymaya ahen dahi
Girse semender de yaka⁵³ bâl ü per

آه من العشق وحالاته

احرق قلبی بحراراته

Devr ideli dâire-i lâcüverd
Görmedi bir kimse bunun gibi derd
Şâh-ı cihan olsa dahi eyleye
Hâsılını bâd-i hevâ hemçü gerd
Kime ire pençesin eyler şikest⁵⁴
Eyleyemez aşk ile kimse neberd
Gülşen iken külhan ider meskenin
Tutuşamaz anın ile değme merd
Su yerine hâk koyar başına
Söndüremez âteşini bâd-ı serd⁵⁵

آه من العشق وحالاته

احرق قلبی بحراراته

Bu yola bel bağlamağa er gerek
Cân ü ser oynatmağa server gerek
Aşk sözün söyleyicek şevkile
Sanma kişinin kulağı ker⁵⁶ gerek
Âfet-i nefsi idemez kimse zabt
Yine anın⁵⁷ cengine ejder⁵⁸ gerek
Kim ki⁵⁹ ayak basa idüp niyyetin
Ser be-hevâ⁶⁰ elde heman ser gerek
Nâra düşen aşk ile pervâne veş
Pertev-i aşk ile bir âzer gerek

آه من العشق وحالاته

احرق قلبی بحراراته

Bezl olalı âleme yağmâ-yi aşk
Her kişiye değmedi âlâ-yi aşk
Mevlevîsen durma simâ' ide gör

⁵³ Vienne f° 119r. l. 5, et Paris

f° 104v., l. 16. on lit: **ياقر**

⁵⁴ Cette première moitié du vers manque dans le ms. de Vienne, f° 119r. l. 10. Dans le ms. de Paris, f° 104v. l. 21. le »l« dans »eyler« est peu lisible.

⁵⁵ Vienne, f° 119r. l. 12, et Paris f° 104v. l. 23. on lit: **کرد**

⁵⁶ Vienne, f° 119r. l. 16, et Pa-

ris f° 105r. l. 2. on lit: **خر**

⁵⁷ Paris, f° 105r. l. 3, on lit: **انوك**

⁵⁸ Vienne, f° 119r. l. 17, ce mot est illisible.

⁵⁹ Paris, f° 105r. l. 4. on lit:

کیمه

⁶⁰ Paris, f° 105r. l. 4. on lit:

سرھوا

Çalina çün kulağına nây-i aşk
Her kişi cân ile ana⁶¹ müşterî
Sanma kesâd ola bu kâlâ-yi aşk
Can otunu otlayamaz⁶² gâv ü har
Çünkü yetüre⁶³ anı mer'â-yi aşk

Dîde⁶⁴ nem ü dilde⁶⁵ elem Azmiyâ
Yaktı meni şevkile sevdâ-yi aşk

آه من العشق وحالاته
احرق قلبی بحراراته

عزیمی دده

اسمی (مصطفی) کندیلزی برشته لی اولوب (لوحی)
(توحی) نام شاعر لرك بر آدریدزه بر زمان استا
نبولده بعض کتابت خد مثلرنده بولوب نهایت الامر
ترك عوائل دهر ایله مولوی اولشدر. اشعار عارفانه لرندن
برترجیح بنسلك مطالیله نقطی اخذ اولنهرق (العارف یكفیه
الاشاره) فحواسته امتثال ایدلشدر.

دکله دیم درد ایله بر قاج مقال یوته عشق ایچزه تهم اولدی قال
دونه دونه مرغ دل اولدی کباب قالدی سوز ایله یاتوب پروبال
قالشیدی تنده همان بر دمق قالدی ینه عشق ایله بر باره حال

⁶¹ Vienne, f° 119v. l. 3, et Paris
f° 105r. l. 10. à la place de ana on

lit: اولدر

⁶² Paris, f° 105r. l. 11. on lit:
اوتیه مز

⁶³ Vienne, f° 119v. l. 4, et Paris
f° 105r. l. 11. on lit: بتوره

⁶⁴ Vienne, f° 119v. l. 5, et Paris

f° 105r. l. 12. on lit: دینه ده

⁶⁵ Vienne, f° 119v. l. 5, et Paris

f° 105r. l. 12. on lit: نم دلده

غمرايه مويه دوتوب جسيم زار تاله ايله اولدي بوين همچونال
 شطه دوکوب رمل اور رسيم اکر خانه آتشد دوشر ياکه قال
 آه من المشق وحالاه
 احرق قلبي بجز اراهه
 بذل اوله لي طاله ينماي عشق هرکشي به دکندی الاني عشق
 مولويسيك طورمه سماع ايله کور چالنه چون قولاغنه ناي عشق
 هرکشي جان ايله اولورم شتری صائمه کياد اوله بوکالاي عشق
 جان اوتی اوتلايه منر کاو وخر چونکه بتوره آني سرعای عشق
 دیده دهم دله الم (عزيبا) ياقدي غي شوق ايله سودای عشق
 آه من المشق وحالاه
 احرق قلبي بجز اراهه

d) Ali Enver, *Semahane-i edeb*, Istanbul, 1309/1891—92, p. 166—167.⁶⁶

IV. Conclusion

Que pouvons nous dire de précis d'après ces renseignements?

Tout d'abord que notre poète s'appelait Mustafa, et qu'il était originaire de Priština, sans que nous connaissions pour autant ni son origine véritable, ni celle de ses parents.

Il avait deux frères, Levhī et Nūhī,⁶⁷ plus âgés que lui, et qui étaient poètes également. Ayant quitté Priština à un moment indéterminé de sa vie, 'Azmi a vécu avec son frère Nūhī auprès du Šehzāde Sultan Mehmed (qui a vécu de 928/1522 à 950/1543), puis à Istanbul, et enfin dans l'entourage d'un personnage connu, nommé Mustafa Pacha (celui qui assiégea l'île de Malte en 1565—68). Par la suite, il est devenu derviche de l'ordre des mevlevīs. Il a écrit des vers en turc dont nous avons quelques spécimens, ainsi qu'un *terğī-bend*. Nous ignorons la date et le lieu de sa mort.

⁶⁶ Il s'agit ici, comme on le sait, de l'édition abrégée de la *Tezkire* d'Esrār Dede.

⁶⁷ On trouve, ici et là, un certain nombre de notes sur ces deux poètes. Nous comptons les publier prochainement.

On voit d'après ces quelques lignes que le poète 'Azmi Dede se rattache à cette longue liste des lettrés locaux (dont on ignore d'ailleurs la plupart du temps l'origine) qui, attirés par la capitale, quittent leur région pour s'établir (momentanément ou définitivement), dans les grands centres de l'Empire.

Sans aucun doute l'analyse comparée de plusieurs notices de ce genre, sur les poètes, les écrivains, les professeurs, ou les derviches d'un ordre donné, nous permettra de mieux comprendre certains phénomènes de la vie culturelle à cette époque.

اولاد عنده و بیشتر که تاریخ دولت و نامیله اولدی وارداتی مصطفی ه عروف مشغوله سی
جمع اولیغی داشته تاریخ اولور و غیر مشغوله سی جمع اولیغی مستقل تاریخ اولور اما
عزیمی و زور تک اسادی دن مصطفی باشا تک بکر کی اولدوغنه تاریخ و بیشتر

<p>تاریخ تلخیص کی صافی جو دربار ویر مضد هان حاکم هجرت لادن شوکت سالک</p>	<p>تاریخ تلخیص کی صافی جو دربار ویر مضد هان حاکم هجرت لادن شوکت سالک</p>
---	---

در معان چلی زاد نشانی اولدوغنه و بیشتر تاریخ که اصحاب جامع اولدی کا می اهل اولور
تو تاریخ اولدی چونکه اتنا جمیله مسلم . امور شریف و قانونی جامع حاکم کلدره
نسانی اولدی ذات پاکله بر قانون عالمه آسان اول قاضی بر عموم معارضه ده
دانتمد ایکر مطعون استان اولر شهید اولدی نامی و مخلفی کدور یا بود اولدی
مطلع بر کجیکه دیکلری زانلی کوی کانا اولور کوه سینه بول مورد کجیکه اولور
عزیمی شیره ویدر سابقا دانتمد ایدی حال اولور بی عیون
موره شهر لری تک کاه برندن کاه برندن اولور شریفه اذاله مالکلر مطلع

<p>تاکلدرن رفع المکده و شکیه افتاد اولور اول غنجه دهن کلدی دیری اوپکه ویرم اقل ترک اولدی خواجهدینا دوقنی</p>	<p>ست عشکلدر دوشلوریز اولکلر سابقا وله ویدم که اولک سون سوریم نوری بزم وله سیم و زوله ایله بر محبوب رعنا دوقنی</p>
--	--

عزیمی مصطفی نام سورملی قادن دیکله معروف بربر و سیم اندام لیری
مولدی پرشسته در نومی ولومی نسبه ادریدر که ایکلسی بله بر لورین مسطور اولمشدر
نومی دیوان کاتبی و بر شاگردی ایوی شهزاده سلطان محمد مرحوم مغنیسیه سنجانه
چند قن نومی رئیس الکتاب و عمری کاتب مطلع اولدی چونکه شهزادنگ کالی زواله
ایردی اولدی استانبول کلدی عزیمی کال وقت چهره سی آن وزیران آکندر سیاه
جامه و باشلر سیاه قستان کویا طلعتی خسرو در محفل اولیش ماه دو هفته یا حود
سیاه مغلان بلور لینه نهفته یا خور کیمیله آچلش کلید ناکشفه کدر عتار الله
طلاتن آب حیوان یا خورشید تار ایچدن شمع فروزان یا سیاه قن ایچدن نغمه درختان
کخطیب تلخیص کی بالدر کورینک صافی ماء طیبین کی طلبه ایدی کاتبیا زوق مناسب
ایکلر واکلدر بلر یا زیدلر بلوکه یا زیدلر معین دماغ جاننده بوی انس و اصل اولدی

تاریخ
عزیمی

تاریخ
عزیمی

وصف سلطان

وصف حاجات

وصف عباد

وصف اولاد

بر قباچه نهاد اچمه سیله قاععت ایلدی کون عالم وزارت تکین خاتم صدور و عسکر
 باشا که اولاد کسین نینر سیفاجه وسلا له مدوح صیفاقه در بیوفه زو خلفه تر بر
 طبل انا بطل الصید اختر صبح برین خالدا این ولید در منا صیدانی حکرم انکار
 شیخو یما سز صفاقی نصرت بجهل انک مال توفی اولاد شجاعه کاپوی شیخ
 زده و زده می مشقون تاندر قاشانور خوجانور کینه له تکک بدلیا سندن
 بر دین تیر کچوب طلسم لیدن یلاندر قوشانور عکس سنا بک موکوی صمد سماه قراد
 عمر ترا لیه طایفه الفل در وادی سیلاب خون کشته تیغ قهره دکان لعل کرز کربلا
 سلطانی بد نامتون فلک کرک باشی دوزر جسم صده تیر سیله بره کلهر بگلدن باغ ابا کر
 هنوز تیر یوتیقه لشنه قوز خیلر قوز خوقمدر ستلر غار قیرو سکوبیا نامتشار
 وارواح شهداء اصحاب برنگ دور عدلیه سیات تازه بولوب جانان قاشانور عباد
 خرد شاق نوح لکنه کیده لیدون داون الیور یوب پروانه تک شمعدن بلیک کلان مراد
 الیور یوب اول شاهار سید کاه عدالتکس یا آمدن کیک شاهک پروبالین بالین انش
 بزیر چرم کرکس دن پوستین انشدر دزیاد نهنگ قهیدند صوی طایفه ایچ صحراد
 صور سکسکه کوز نزال نطع بلنک حانوب سیند بید خرابیاور رعایا قلبیه عمر
 جزیل یون سفارن فلان یور عمر تاز کور کور تک خوقمدر کوشه چرمشدر دزدان
 فلان یور شره فلانز آشکار اشلوب کولور اوغر لیل کوز الیر بخان طایفه چشوق
 در دزدی در صفت شیشه مر افی جیس سلیماندر قهره هوانی اولوب نزلدن چاکلار
 اکال یور یونچون زیورده و نه کرکلن در سر کور اینور سماحدن خود ابر شجاع دست
 در شاردن حیا الیور بچو متاع رشکدن کوم کوم در ماباز غنچه کلکی اولرک الحاقطن
 کور بیکد دل و درم اولور زلفند لیر یوی لطفدن شمه طویل اشرف رضا دوزر
 بیج ورم اولور شیخه زلفشانی بانتد مهرک الحد تر اول کوزند نذر ایلور
 بپرتو احسانله نجه فقر انک شین دوز ایلو شاه کرک لوزی دوز کرک شامان
 همانسی بیکد زبانه تابع اولیوب هر یفا اهل خان در بی اهل فلاندر زوفتک
 اولرک قدشانی ورم هر مرزانه کرک نواز نکور سپاسد ریزری الیجه
 اولرک سینه دوشن استراحت و ماقت اولرک لاجانندن رحلت ایلوی شراد

5

10

15

20

25

سوزده ندرنکار آتده داغ افروخته	واغله بزکيد در سيم چراغ افروخته
درون کچه تا کجلی ایلدی اول آفتاب	برف نوزدن اهلدی دشت داغ افروخته
وله دلیک سینه کی توفله دافرن نغمه	تا قیامت سینه بره شوهر ایمن یقه سن
ای صورت قدرداری ایورسکه تصویر	تکاکه دیر ایملکه سرو بر این یقه سن
5	عزیمی ثانی متلله جیلان زمر سنک کانه سی واول فرقه نکره زاری سی
خلق و خصاله مشهور و طریقتده کمال ایله مقبول جمهور اربان منزله الیف	کمالدن بهره و در له عرف ستار و لطفی شعور دیار کزیم ایمان اولی ایضا از
پیر احمد چلیکی که عاقبت دیار بغداد دهنه در ارمال اولمشدی و قاپود دهنه در لغت	استمداد له استکمال بولمشدی آنوک فرزند خیر الخلفی در نامی پیر محمد چلیکی
10	جامع فضایل خطری و شایک کسی در بابیای مجرم شانده قابلیت و ارتقا
معارج عالییه محلیت مشاهده آنکون افاضل نامدن و اما تل علم اولاملد	تحسین عارف و تکمیل معارف انور و ب تهذیب نفس الملقه و ترتیب فضایل الایته
ایدوب اولی حضور ندر طریقتن نهایت ایرشده و ب جامع علم رفیق و حللی مله العارف	والدین علی چلیکی اندیک اماره سندن ملزم اولوب طریق دراسته خازم اولدی
15	توق ایلیه افضلیه حیرتده سندی منور کاهی تشییخه طریقتی شعری
شفولدر و انشایدی ملاری اولوب ایض اوقا تباری که اناده و افاضه دن زیاده اول	انشا ترتیبه منقولدر اخلاذدن انیس المادین نام کتابی و بیبر ساهه نوزده
نعل البلقامی در شعر خلیل سورتی آتیه حقه و حقه که بر او در نهرش در آتیه	
20	رله راهت سیکان تیرک اولی خاطر نشان
تولجا تیرک که هر بری جانده در کچید	ایکم دیندار اسبه انسان فی حفظ انسا
تلسه عجبی دیده دن و سینه دن کندن	تازک کله سورمه فی کوزدن سار کچید
بخسار اوره کوزمش دیمو کلدری	مرغ خیالکار نیجه مجسود و کچید
لوکوی مصابی تلب مدویه سنا فراه	کلزاره اوغز دنیجه صا اوره لر کچید
پیر جناسی شویله کلور یا که غزمیسا	بر صفت شکن در در که الا بار مو کچید
25	نعل هلاکی شیشه مرغی در کچید
اره شوق زخمی خورن اورری دویج	دره عیشق ایچر چیق سلسله من مجبونه

عزیمی

کامیاب اولدی
 کمال ایله مقبول جمهور اربان منزله الیف
 کمالدن بهره و در له عرف ستار و لطفی شعور دیار کزیم ایمان اولی ایضا از
 استمداد له استکمال بولمشدی آنوک فرزند خیر الخلفی در نامی پیر محمد چلیکی
 جامع فضایل خطری و شایک کسی در بابیای مجرم شانده قابلیت و ارتقا
 معارج عالییه محلیت مشاهده آنکون افاضل نامدن و اما تل علم اولاملد
 تحسین عارف و تکمیل معارف انور و ب تهذیب نفس الملقه و ترتیب فضایل الایته
 ایدوب اولی حضور ندر طریقتن نهایت ایرشده و ب جامع علم رفیق و حللی مله العارف
 والدین علی چلیکی اندیک اماره سندن ملزم اولوب طریق دراسته خازم اولدی
 توق ایلیه افضلیه حیرتده سندی منور کاهی تشییخه طریقتی شعری
 شفولدر و انشایدی ملاری اولوب ایض اوقا تباری که اناده و افاضه دن زیاده اول
 انشا ترتیبه منقولدر اخلاذدن انیس المادین نام کتابی و بیبر ساهه نوزده
 نعل البلقامی در شعر خلیل سورتی آتیه حقه و حقه که بر او در نهرش در آتیه
 رله راهت سیکان تیرک اولی خاطر نشان
 تولجا تیرک که هر بری جانده در کچید
 تلسه عجبی دیده دن و سینه دن کندن
 بخسار اوره کوزمش دیمو کلدری
 لوکوی مصابی تلب مدویه سنا فراه
 پیر جناسی شویله کلور یا که غزمیسا
 نعل هلاکی شیشه مرغی در کچید
 اره شوق زخمی خورن اورری دویج

کدامین سلسله و صلح حتم دکل در سرب	لدال بادشاه اولم ی اکت تو قی سلسله
سلسله ریاسی کانت سیلیه بطریق و ویریه اوزره اولو دیده روی سینی جوز	مسعودی ایرین اولو شهر شه در طریق علیه ک لیکر کله فرافانی و مولوی علیه برزه
ولایتده مقام و اول مکتده توطن و اول تمیز شهباز طبعی صحرا بی باقیه تسلطه و بودی	مزد و خوش قول کانی کماله لدر و شترانک کت طبعی کهر بار بندر که بحر ترا و لندی
سنت عذر و شتر طرز و یکده ساقیا	فاکون رفیع ایک مکتبه کویا دو کت اول
دیدی که الگ عمون سورین برزی بودم	اول غنچه دین کله بریدی او کله بودم
بزه که بیکر دک کله ری تراز کوبه جانانک	ز الحقدن کلوب و سینه بول ز کوه کوه
<p>ما می مصطفی در لوجی و لو حینک برادر کهر برید جلوسناک و جیم معارف سینه حنی و معارف برشته بود هر قوم بریده سلسله حنی علم ناکشده قد و سر مد او تو حنی عظیم لوجی بر لکبا و عزمی کاتبی او کشیده اول شهر خرمشیه و نیمه عازم دار کله اول و اوله که کله کانی کانی کانی کبی نامارده قتالی و رزی برتین رفر کابا اولیسه از فوریه در دوله کلوب و نته خندان سده صدره احترامه کشیدر بعد و مانع جانشه بوی اسس عزت و دل به غلظه علم و قد نیز در وقت این شرب تعاهد برید کله قناعت بر کزین الم امارت کین خاتمه وزارت مصطفی پاشای اسفند یاری سایر سینه تا بقا حوادث ایامه ان استمحت سیدی اول حالته حنا زب عزت رحله عزمی تصیم اردوب جانی اب کوی سیم ابریم سید اسفندی چند اخلای فخر شاه تباری حسن و ملا حله و سیم اول شتر و شتر انکدر</p>	
دلبرک سینه دی توفقه داعن لقیس	ما قیات نینه عیسی جراحی لقیس
ای تصور قدر دل داری ای در رک تصور	خاک برز انکله سر و داغن لقیس
<p>ارباب قلم و دیوان و اصحاب مروت احسان آرا منده معروف و مشهور و غایت دیانت و سرت و نهایت سخاوت و کرمه مقبول جمهور اولان دهر دار بیر احمد حلی نیک فزنده سعادت قدیر نام نامی و امیر سایدی بر محمد در حاوی قضایی فطری و کسبی و محقق کمال و خصایک و بهی و فرغ علم و فضیلت و صفاتی همین طبیعت ایلد ارسته و صفات عجمیه و سمات سیدیه و معارف و فضایل غیر عجمیه ایلد برشته کجسته سینه سنی جواهر زواهر معارفه علم و مشون و لغو و انواع فضیلت دیر عزت لطائف جلای فضایل خرمیه در دهنده مکنون در جم و الد فر دوس سخاوت عینه حاهی و جمله معارف و کماله تده شاگرد بر حقیقا اول اول سده مبارک علی</p>	

Ms. BN. Suppl. turc 1145, f° 161v.

امور شرعی و قانونی جامع حاکم کردی
 نشانای ولایت ذات پاکه بوفایق غایت
 بواسعار نیجه و طبع بواقترار دندند
 قیام آیت بر من بدین یکا منطو کرم غایت
 خدا بوظیفی صور منی قیامت یوقی سلطانم
 گداس سلطنت در وصلتم خدک دکل دیوسر
 کرد الویاد شاه اولم غایت یوقی سلطانم
 عشق ساحة زیبای کشتن سبایله بو طریقه
 و بر شایه او زره او کوه دیرن رویت زمین وجود
 منعو دیله بدین اولان شعرتیوه دندر طریق علمه
 خدمت آید کرم کرم فراغت آید و بوی و نشانی
 مور و لایتند مقام و اول ملکته توطن و آرام
 آیت شیری شعبا از طبعی محرمی بار خفته صلح
 و بو طریقه تدر و خوش خرم کلامی چنانکه آیت در
 بو شعر آید 4 مست عشق در دوش و کور من یوکند قیام
 خاکدن رفیع ایلسان دوش در جبهه فنا دک نوره
 دیرم کیم الک صون سوره بن یوز و می بودم
 اول غنچه دهن کاری دیریا و بیکه و بوم
 بنه کوچیکه دین کاری فرزند کوی جانانک
 انانک اوستینه یول سوردن بول لوقدن کوی انانک غری
 ناهی مصطفی دره کوی و نوحی برادر لوقدن بول بیکه
 وجود معارف سرشته محرم مقامه اوهن قصه
 پر شسته دندر محرم شعراوه سلطان محرم مثال

کشید قریه و سرآمد اولوب. سنجاغنه چقد قریه نوی
 رئیس کتانی و غری مطیع کاتبی اولمشیری اول
 شعریار نجته وجوده عازم دارالخاوده اولد قریه
 ارکان دیلتی کامل سیمبران کتبی روماره و منار اولوق
 خزان پریشان روز کاره اولمشیری فریبور دخی در
 دولت کلوب دفتر خدام سده سدن احتوا مه کچسده
 بون دماغ جاننه بوی انسی و غزلت و دردی غینه عالم
 در سدن نوید فرغت ایویشوب تقاعد ایچ سیه
 قناعت ایرو و بکترین عالم امارت نکیین خاتم وزارت
 مصطفی بانا سفدیاری سایه سندن تاب آفتاب حیات
 آیامرن استراحت ایلمشیری اولجا لکن جناب
 رب کریمه تسلیم یلری سبیکه اشعار چندان
 خالص و صمیم و شاهزاداناری حسن و ملاحتله و سیم
 اولمشدره بواشعار انک ثقتار ندر ندر
 دلبرک سینه ده کی شوقله داغ غریق سن
 تا قیامت ینه بو عشق چراغ غن یقه سن
 ای مصور قریه دلاری ایدر سک تصویر
 خاک ریز ایلمکه سر و بداغ غن یقه سن
 غری قزلی ارباب قلم و دیوان و احباب
 مروت و احسان ارا سندن معروف و مشهوره و غایب
 دیانت و مروت و نهایت سخاوت و مکتب ایله مقبول
 جمهوره اولان دفتر دزه پیرا حرم جلایی ناک فرزند
 سعادت مند یوز نام نامی و اسم سامیاری پیر محمد در

بیست

بنده خوش اهل علی که بر آسایانم
 و در پیش عزتی نام تا میدری مصطفی اولوب پرشینه تعبیه سندن
 همزاده اولوجی و نوحی نامش هر کجک بر از رسید بر زمان اردو لندج
 پیش کتابت خد منته مستخدم اولوب کسب حال بدنده آثارش
 اولمخلد آخر الامر تک خدا نلی و جود و دانش اولدیه و اصل قیوض
 و سرور و سیایه کلاه سعادت استکام اولدیه چار بالاش نشین
 نور کیه اولت و حقدور اولمش در حسن جللی در که شون اوله سلطان نجه
 صیغه جده جگر دنده بر اوری نوحی رئیس الکتالی و عزیزی مطیع کاتبی
 اولمش اول شون اوله جسته و جود حازم دارالمخلد اولدیه مژده
 استقامت اولد کلوب دفتر دار خد آسم سده سده احترام کیشی بدده
 و باغ جاننده بدی اش و عزالت یتشوب نقاعده انچه سیرت قناعت
 اولدیه اولوب شور اولمش سنی مدح اولمش نقی اولمش عارفان اولدن
 بدتر جیب ندیه اولدیه لرینه ترینه در دسترس اولدم
 اولکله و جیم در اولد بر حاج مقال هدیه عشقی بجزه شوم اولدی قال
 دونه دونه سرخ اول اولدی کباب قالدیه کوز یاز با نوب پر و بال
 حالشده ای شنده ایمان بر رفق بدلدیه عشقده بر باره حال
 شفقرا یله رویه اولد اولد جسم زار تال اولدی اولدی بیوشن بچور قال
 نقطه اولد کلوب رقی اولد کوم اگر خانه آتنده دوشتر یاکه قال

آه من العشق و حالاته

احرق قلبی بجزاراته

نزهت

Fac-similé, Esrâr Dede, ms. de Vienne

ذوق سی عشقک کیمر قلمه اش
 اهل و قار اولدیه مثال جیبال خاکه صالوب ایلیه نیر اولدیه
 بقصد لر بدید طلسمین عیان کیمکه ایاق باجه دیر جان ریسر
 صدقنی نه حاکک بلمیه کیفیقن الکلیه مرتبه عشقی خنده
 عشق اولدیه اولدیه آهمن دخی کیمر سه سمندر ده یا قریباله

آه من العشق و حالاته

احرق قلبی بجزاراته

دور ایدیه لی دانشه لاجورد کورمدی بر کسه بود کیمکی اولد
 شاه جهان اولدیه حاصلی با دیوا بچور کور
 کاشنایکن کاشن ایدر کاشنک مله شون اولکله دگه مرد
 صدیرینه خاک کدیر باشنه صدیرینه عز آتیشنی با کور

آه من العشق و حالاته

احرق قلبی بجزاراته

بیر اولدیه با غلظه ار کور کورک
 عشق سوزینه سوز بچور کله صد کاشنک قولا عشقی خور کورک
 آتیشی نقشه ایدر کسه ضبط پینه انک جنگته اولد کورک
 کیمکه ایاق با صر ایدوب شیشن سر به اولدیه ایمان بر کورک
 جود اولدیه عشقده بر انده شیا بچور عشقده بر آزر کورک

آه من العشق و حالاته

احرق قلبی بجزاراته

بذل اولی عالم بنمای عشق
 بهر کشیه رکمدی آتای عشق
 مولا کوریک در دردمشاج ابد کور
 چالنه چون نوالا غنه نای عشق
 هر کشیه چایند اولور مشتری
 صدک اولد بکالان عشق
 جان از تنی اولدیه جاکا و رخ
 چونک بنده انی سرهای عشق
 دیده ده غم دله الم عز میا
 باقدی منی شو نلده ای عشق
 آه من العشق وحالاته
 احرق قلبی بجزواته
 هندسین قلبی سلائیک اولدیچانه سنده ساکن اولوب گندی وجودینه
 بیخلف انیمن اهل کیف زمره سندن ایدی اولدیم نذکره سنده تحریق ایدی
 تفصیل ایلمش سائر جمله دوش رویت ایدم که بدبیت مزبور کدر
 بیت
 بجز ما بسوا دوشین تطهیر اکنک علی
 مجرد اول بجز دوشی بدلقی استر کدنا
 خواب زین اقعین
 همه عین استید اید بکرا فنندی سابق المقیبه حضرت چلبی حاجی شارف
 فنندی جناب خلافت فایلیک کشتن حیاتدیک شیمی و گلستان
 خلافت فایلیک شهید ذات شریفی فیض دوروت ابا و اجداد
 چله عرفان عقلیه و تقیه و جزیه علوم دینی و لدنیه اولوب دلد
 حاجد لری دن تنده که بیکوز اتلی طهوت تاریخنده صبر و الای خلافت
 قصد بر اولوب قمرق سنیه بالغ اارده مشیخت کسکات اید
 و انقراضات ظاهره لری کجوالی کیر وار و دیار والان صغار و کبار ریتیه
 حواری اسرار انار لری یادکار اولوب خصوصاً فنون تطهیر و کبریا

مرآت و از ذرات طبع عالم بگری لوح محفده ندر سر اید و جلوه گاه
 انوار ضمایر مشایخ این سبها نیه اولوب اگر چه انار پر استیما در لری شیره نزه
 باف ندر ابدین و تب تیب اولمشده لکن جرایه سخنداران اخوان چخانه
 فتم کور کار اسحانه تطهیر و ایبات بر نکالنی المسه نکتته شتابسان
 یارنده اونا وصح و کسکی بالغ درجه تشهیر و تقریر اولمشده دوش
 عبد الرحمن چلبی و عارف چلبی نام ایکی عهد مبعود درخت مالک
 دند بادو بالغ سن و سال لری اولوب اکیس دوشی کندی و لردن مقدم
 انتقال عالم عقربی بیور دیکر واقعا عبد الرحمن فنندی انواع علوم
 و اصناف فننه ندر شرف ارباب معلوم و عارف چلبی جذبه
 زانده اولمشده متصف بر ذات صاحب الکشف و انکرام اولوب
 الهائی از اولایه بیننده حاله ارق احوال و اطوار ای منقده لدر
 و عارفین را لیه بیکوز تاریخنده انتقال بیور و اوده فنندی
 مشدی شریفدن اقتباس بیور دوشی تاریخ نبیت شرفدار فننون
 حال عارف این بودید اربابم گفت الله بهم رفود زین حرم
 و دوش حضرت چلبی اید بکرا فنندی حضرت لری دوش بیکوز دلق سکن
 سنده سربیع الاخرک بگری سکن بلی حاضرنه کوفی انتقال عالم بقا
 بیور و اید دوه فنندی بینه بینه بکرا دوش تاریخ خلافتی است
 بیور دیکر تاریخ اوستا بکرت بودید یازوم در خلقی تا بچین خالک
 اید بکرا این صنلا اینه کاعزم عالم اعلی و الان مقام رفیع لرد
 پیشدای ارباب طریقت و جد بر کدر حقیقت قطب بیکانه و اشراف
 خلقی اعوت اعظم عالم صغری و کبری اعین بد حضرت چلبی الحاج

و حضرت عزیزک حضور محض در بنه نشانیها اولوب بی محی با اقرار داده
 دائره خدمتکری مستقیض انوار تربیه و حکمتکری اولوب پیشی منحصله
 شمر افتاده مسلم شمره از عالمکری اوله لیدر و درویش فوئشی ایلیمه مسکله
 نظلمده همجا اولوب حتی اکثر ایلیمهک دیوانلری بر بجه کده که اولمشدر
 بیکه العقی حدود دنده شام صباحت ایچامده و اولر حجت رب الانام
 اولمشدر و بو غزل و شاع انصردر دیوانه طباقت عفو اولمدر

غزل

اگر رخصت بود کورس عاشقک آه چاکر نوزی او ماردم سوزنم تو بل چاکر سینه مریلیک خور اولمک بود کلک زارک رضی که لاری صونوز در اولی خیمه بزم بر عیشتمه نیم ننه افسردا	بویز ملک بود بیکه کلک سوزنم در ایضا ایلیمه کجده نغمه نیر دلده بویز ملک سالی اولمکه با ده خنجام کورده کچه چون غم بیزه عاشقک با ازلن بوزی
--	--

و بو بیت غزالی حجاز زاده بود دینک بیچانه فیض فتوح اقتدایه انطاس
 است جناب سبوحی اولدینیز اظهار وصفای پیشش و خوش بزم حقیقتی
 اولر سیر فحشانه اارث دوزن استفاضه بیور دقله بی اشکار ایتمشدر

بیت

نوله خوش اولر دل عیشی که لولر لب بوزلم چیره اکا جام صفات صبر حیدر اولر
 درویش عزیمی نام نامیلدی مصطفی اولوب پر شنده نصیبه سندنم سر زده
 دلده می و تو خرامت سوارک یا ذر لیدر بر زمان در دولته بعضی کتبت
 خدمتنده مستخدم اولوب بشراب عالمگیرنده اتار فنا اولمکلر اخلاص ترک
 غنائی دهمر و دائره مولویه ده دهمر فوئوس و سرور و شبیه کلاه سعادت
 دشنگاه مولویه چار باش نشین اریکه عزلت و حضور اولمشدر
 حسن چلی در که شهزاده سلطان محمد سنجاقه چقدقه برادری نوزور شمس
 الکتابی و عزیمی مطیع کاتبی اولمشدی اول شهزاده جسته وجود عازم دار کلکده
 اولدقه فرزند بر اهنه بنوله کلچوب و فزودر خدمت سده سده احضاره چمنده

Ms. BN. Suppl. turc 1090, f. 104r.

<p>بدره و ماغ خانه بودی انش و دولت پیشوای قضا در آن سیزده عت ایلی کردی بر سر مشور دانت اسنی برع ایلیش غیر اشعار صمدانه لری زنت بر فرجیچ بند خود دانه و در شترس اولوم</p>		
<p>نور سنج برده</p>		
<p>و کلام و دول بر فاج مقال دونه دونه مرغ دل اولدی لایب قاشکی تنده ایلی بر سوت غنچه ایلی جون دونه جسم زار فقط دکون بر اولوم اگر</p>	<p>بیوت عشق پیچره تنم اولدی قاش خالو ای سر دایه با نوب بر اول بودی یه عشق پیچره بر پاره حاله ناله ای کو که چون حجر ناله خانه از تنده دونه با که خال</p>	
<p>احوال عشق و حاله احقر قلمی جبراته</p>		
<p>درد عشق کینه کینه اسرار و اولمش حال بنو لرم بر اولمش حال مسخره نه ملک کینه کینه عشق دارینه دو کینه کینه</p>		<p>هر وقت ایلی بر دور بود خاک کونک ایلی بر دور بود لیکه ایلی کینه دایره کینه کلز رشه عشق حشره لیکه کینه دایره کینه</p>
<p>احوال عشق و حاله احقر قلمی جبراته</p>		
<p>دور ایلی دانه دانه شاه جهان کونک ایلی کینه دایره کینه کینه کلز رشه عشق حشره مسخره نه ملک کینه کینه</p>		<p>کوردی بر کسه بر کل ای دور حاصلی با دونه کینه کینه ایلی دونه کینه کینه طوفان کینه کینه کینه سینه دایره کینه کینه</p>
<p>احوال عشق و حاله احقر قلمی جبراته</p>		
<p>درد عشق کینه کینه اسرار و اولمش حال بنو لرم بر اولمش حال مسخره نه ملک کینه کینه عشق دارینه دو کینه کینه</p>		<p>هر وقت ایلی بر دور بود خاک کونک ایلی بر دور بود لیکه ایلی کینه دایره کینه کلز رشه عشق حشره لیکه کینه دایره کینه</p>

Ms. BN. Suppl. turc 1090, f° 104v—105r.

'AZMI DEDE DE PRIŠTINA, POÈTE DU XVI-ÈME SIÈCLE

R é s u m é

Le sujet de cet article est un poète, peu connu: Azmi Dede de Priština, qui vivait et écrivait à l'époque ottomane. Cet article ne représente qu'un seul dans une série d'articles concernant les auteurs musulmans de nos régions qui écrivaient en langues orientales. Chaque article, comme d'ailleurs celui-ci, se composera de quatre parties: I Introduction, II Etat de la question, III Sources, IV Conclusion.

Dans la partie II on a présenté les textes complets sur ce poète, tirés de l'oeuvre GOD de J. von Hammer-Purgstall, de l'oeuvre *Türk şairleri* de S. N. Ergun, ainsi que de l'article *Književnici sa Kosova koji su pisali na orijentalnim jezicima* de Hasan Kaleši.

Dans la partie *Sources* nous avons donné les imprimés en turc tirés des tezkires d'Aşık Çelebi, de Kinali Zade, d'Esrar Dede et d'Ali Enver. Nous les avons collationés avec les passages correspondant dans les éditions de G. M. Meredith-Owens, *'Aşık Çelebi, Meşa'ir üş-şu'arā or tezkere of 'Aşık Çelebi*, edited in facsimile from the manuscript Or 6434 in the British Museum, London, Luzac, 1971, p. 173b—174b; avec les passages correspondant dans les manuscrits de la BN de Paris, Shefer, *Suppl. turc 1145*, f° 161v, et *Suppl. turc 1167*, f° 286v—287r; ainsi que dans celui d'Esrar Dede, ÖN, Codex Vindobonensis Palatinus MXT 32/Flügel, 1257, f° 118v—119v, et de BN de Paris, *Suppl. turc 1090*, f° 104r—105r. Toutes les variantes dans les textes sont signalées dans les notes et les facsimilés sont joints à la fin de l'article.

La *Conclusion* est composée d'après les renseignements qu'on a trouvé dans les textes et sources ci-joints. Nous avons dit tout d'abord que notre poète s'appelait Mustafa et qu'il était originaire de Priština. Le poète Azmi Dede se rattache à cette liste des lettrés locaux qui, attirés par la capitale, quittent leur région pour s'établir (momentanément ou définitivement) dans les grands centres de l'Empire. Il a été derviche de l'ordre des mevlevi. Il a écrit des vers en turc dont nous avons quelques spécimens, ainsi qu'un *terğî-bend*. Nous ignorons cependant la date et le lieu de sa mort. Nul doute que l'analyse comparée de plusieurs auteurs de ce genre nous permettra de mieux comprendre certains phénomènes de la vie culturelle dans nos régions à l'époque de l'Empire Ottoman.

AZMI-DEDE IZ PRIŠTINE, PJESNIK IZ 16. V.

R e z i m e

Predmet ovog rada je manje poznati pjesnik Azmi-Dede iz Prištine, koji je živio i stvarao u doba osmanskih Turaka. Ovaj

članak predstavlja, u stvari, početak jedne serije srodnih članaka o muslimanskim piscima iz naših krajeva koji su pisali na orijentalnim jezicima. Svaki od ovih članaka, kao i ovaj o Azmi-Dedeu, sastojao bi se iz četiri dijela: Uvod, Dosadašnja istraživanja, Izvori i Zaključak.

U II poglavlju su predstavljeni kompletni tekstovi o ovom pjesniku iz Hammerovog djela *GOD*, Ergunovog djela *Türk şairleri* i Kalešijevog članka *Književnici sa Kosova koji su pisali na orijentalnim jezicima*.

U poglavlju *Izvori* dati su kompletni štampani tekstovi na turskom jeziku iz osmanskih tezkira Ašika Čelebija, Kinali Zadea, Esrar Dedea i Ali Envera. Ovi tekstovi su upoređeni sa odgovarajućim tekstovima u edicijama G. M. Meredith-Owens, *Âşik Çelebi, Meşâ'ir üş-şu'arâ or tezkere of 'Âşik Çelebi*, Edited in facsimile from the manuscript Or 6434 in the British Museum, London, Luzac, 1971, str. 173b—174b; sa tekstom iz rukopisa u Bibliothèque Nationale de Paris, Shefer, *Suppl. turc 1145*, f° 161v, i *Suppl. turc 1167*, f° 286v—287r; sa tekstom rukopisa Esrar Dedea koji se nalazi u Beču (ÖN, Codex Vindobonensis Palatinus MXT 32/Flügel, 1257), f° 118v—119v, i s rukopisom iz BN de Paris pod brojem *Suppl. turc 1090*, f° 104r—105r. Sve razlike u tekstovima su označene u fusnotama, a faksimili su dodati na kraju članka.

U *Zaključku* je dat rezime svega onoga što je rečeno u literaturi i izvorima o ovom pjesniku. Navodi se da je pjesniku bilo pravo ime Mustafa i da je bio rodom iz Prištine. Azmi-Dede spada u red onih pisaca koji, privučeni prijestonicom, napuštaju svoj kraj, na duže ili kraće vrijeme, da bi se nastanili u jednom od većih centara Carstva. Azmi Dede je bio derviš mevlevijskog reda. Pisao je stihove na turskom jeziku, od kojih nam je poznat jedan *terği-bend*. Datum i mjesto njegove smrti nisu poznati.

Uporedna analiza ovakvih pisaca bez sumnje će omogućiti da se bolje shvate izvjesni fenomeni kulturnog života u našim krajevima u doba osmanske vlasti.